

НАЦИОНАЛНА СПОРТНА АКАДЕМИЯ „ВАСИЛ ЛЕВСКИ“

КАТЕДРА „МЕНИДЖМЪНТ И ИСТОРИЯ НА СПОРТА“

Емилия Величкова Витанова

„ОБРАЗОВАТЕЛНАТА ПОЛИТИКА на НСА „ВАСИЛ ЛЕВСКИ“ 1942-2012 г.

АВТОРЕФЕРАТ

на дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „ДОКТОР“

по научна специалност „Теория и методика на физическото възпитание и спортната тренировка (вкл. Методика на лечебната физкултура)“, професионално направление 7.6. „Спорт“

Научен ръководител: доц. Лозан Митев, доктор

Рецензенти:

Проф. Лъчезар Василев Димитров

Проф. Петър Александров Банков

София, 2016 г.

Дисертационният труд е обсъден на вътрешна защита на 26.05.2016 г. и предложен за официална защита от Катедра „Мениджмънт и история на спорта“ към Национална спортна академия „Васил Левски“.

Трудът съдържа 337 стандартни страници, онагледен е с 50 таблици, 5 схеми, 3 графики и 190 приложения (записани на диск)

Библиографията включва 230 литературни източника на кирилица, както и исторически извори от Държавния исторически архив, Исторически архив НСА и Музей на спорта, 15 интернет източници (над 20 000 арх.ед).

Публичната защита на дисертационния труд ще се състои на 28 септември 2018 г. от 15.30 ч. в зала А3 на НСА „Васил Левски“ (Студентски град), на заседание на специализираното научно жури. Материалите по защита на дисертационния труд са на разположение в библиотеката на НСА „Васил Левски“

СЪДЪРЖАНИЕ

Постановка на проблема.....	4
Литературен обзор	7
Изследователска хипотеза	17
Цели и задачи на изследването	17
Предмет и обект на изследването.....	18
Организация и методика на изследване	19
Показатели за анализ	23
Периодизация	24
Понятиен апарат	25
ИЗЛОЖЕНИЕ	26
ПЪРВИ ОБРАЗОВАТЕЛЕН МОДЕЛ 1942-1944 г.	26
ВТОРИ ОБРАЗОВАТЕЛЕН МОДЕЛ 1949-1989 г. - ПЪРВИ ЕТАП 1949-1972 г.	31
ВТОРИ ОБРАЗОВАТЕЛЕН МОДЕЛ 1949-1989 г. - ВТОРИ ЕТАП 1973-1989 г.	33
ТРЕТИ ОБРАЗОВАТЕЛЕН МОДЕЛ 2000-2012 г.	36
Изводи	40
Списък на публикациите по темата на дисертационния труд	48

Постановка на проблема

Динамичното развитие на висшето образование в Европа налага задължително приложение и използване на научните постижения във високо развити технологии за организация и провеждане на обучението в областта на телесната култура. Именно на това се дължи и мащабното развитие на модерното спортно движение и разширяване на механизмите за повишаване двигателната активност на гражданите като част от здравната и културна политика в съвременното общество. Това налага подготовката в спортните университети да се насочи към изграждане на специалисти, които имат възможността да работят и изграждат нови културни постижения в една коренно различна социална среда доминирана от качествено новото равнище на педагогическия процес основан на информационно, научно и технологическо обезпечаване от съвсем нов порядък.

Необходимостта от промени в модела на подготовката на спортни специалисти в България се определя от множество фактори, към които наред с общите процеси на развитието на висшето образование в Европа, се причисляват и ред специфични фактори свързани с цялостното развитие на нашето общество и телесната култура в България като обществено явление в началото на ХХІ век. Осъществяването на реформи под натиска на външни фактори, както и въз основа на административно законодателни механизми е главния модел на развитие в тази област през последните десетилетия. Но в процесите на провеждане на реформи основно значение има формирането на образователна стратегия и политика като концептуален ориентир, чрез който да се съгласуват всички елементи на реформиране на една сложна система, каквато е подготовката на специалисти в НСА „Васил Левски“.

70 годишното развитие на НСА дава възможност в процеса на реформи активно и доминиращо участие да има и самата академична общност съобразно принципите на академичната автономия. Това определя, освен прилагане на законодателно и административно налагани концепции, една много активна позиция на академичната общност в откриването, изявяването, разработката и защитата на собствена образователна стратегия. Това определя възможността НСА да играе значима конструктивна роля в определяне съдбата не само на Академията като институция, но и активно да участва в развитието на Българската телесна култура.

Конструктивното отношение към промените и реформите в образователната политика и учебния процес може да допринесе за успеха на своите възпитаници с десетилетия напред, а от там и върху развитието на телесната култура като социално явление в България.

В практиката използването на понятията образователна политика, стратегия, концепция обхващат широко съдържание от дейности и взаимоотношения свързани с осъществяването на целите и мисията на образователната дейност. Тяхното изучаване, подреждане в стройна методологическа система и определяне на конкретни общовалидни критерии и принципи представлява сериозен научен проблем, който има важно практическо значение като инструментариум за развитие на идеите, управлението и осъществяването на учебния процес и подготовката на спортни специалисти в НСА.

Проблемът за образователната политика се явява съществен и като ориентир, чрез който в сблъсъка на интереси и влияния от различно естество, е възможно да се изградят водещи принципи и технологии за извършване на реформи, в които да се гарантира яснотата и оправдаността на целите налагащи промени, да се обезпечи организационния модел за осъществяване на промените и в крайна сметка да се изпълни със съдържание и съответствие между намеренията и продукта на образованието – компетенцията и качествата на спортните специалисти, които НСА подготвя.

В условията на силно въздействие на външната среда с противоречива насока на влияние, на недостатъчна подготвеност, липса на ориентири, наличие на конкуренция и др., са необходими надеждни механизми, които да гарантират изключването на неефективни решения и експерименти, чрез които образователната дейност в НСА и нейната ефективност, би била поставена на изпитание. Такива защитни механизми представляват научните изследвания в областта на образователната политика на НСА от нейното създаване до днес. Като наред с историческото изучаване на опита, се формират и конкретни методологически принципи и стандарти, които да представляват от една страна технология за извършване на реформи, а от друга страна да изиграят предпазна функция като чрез научния подход се идентифицират проблемите, слабостите и грешните подходи в осъществяване на образователни реформи в Академията.

Чрез разглеждането на проблема за образователната политика на НСА се прави опит да се разкрият основните черти, постижения и преимущества, които има изграждащата се повече от столетие Българска школа да подготовка на специалисти. Изследване върху историята на образователната политика в НСА от нейното създаване до 2012 г., е първото по рода си такова начинание не само в рамките на големия исторически период, но и като цяло в изследванията върху историята на НСА. Освен като важен източник за изследване на еволюцията на целите, организацията и съдържанието на обучението в НСА, тази проблематика дава възможност за проследяване на конкретните изменения с траен или временен характер, които очертават главните фактори действащи върху развитието на образователната политика в Академията.

Важността на проблема за образователната политика в подготовката на специалисти по телесна култура в България се основава и на това, че исторически у нас спортният специалист е имал много по-голяма роля в развитието на спортното движение отколкото в други държави, където то се подкрепя от високата организационна култура на спортните организации и гражданството, мощна държавна подкрепа, обвързване с икономиката и медиите, науката и др. Ролята на спортния специалист за развитието на телесната култура в страната исторически се утвърждава още от края на XIX в. в условия на ограничени икономически възможности на страната, особености и равнището на материалната и духовна култура по отношение на телесното възпитание и спорта, равнище на функциониране на отделните институции, ограничени възможности на обществените организации и др¹. Ето защо, у нас спортният специалист традиционно изпълнява много по-широк спектър от функции и отговорности в развитието на телесното възпитание и спорта, в сравнение с тези от развитите държави, които имат ефективна правно-юридическа, институционална, социална и материално-финансова база за развитие на телесната култура. Тези особености са характерни както за времето от появата на телесната култура в България, така и днес, което налага търсенето на съпоставки и прилагането на историческия подход в изучаването и осъществяването на реформи в образователната политика на НСА в съвременното.

¹ Митев Л., Телесната култура в България 1918-1944 г., С.2011 г.

Литературен обзор

Анализът на литературните източници установи, че до момента не са разработвани самостоятелни исторически изследвания под формата на дисертационни трудове, монографии или дипломни работи по темата за образователната политика на НСА "Васил Левски". Частично засегнати въпроси за нейното изграждане и развитие са представени от изследователи и автори, които проследяват историята на НСА(ДВУТВ, ВУФ,ВИФ).

Най-ранните публикации върху историята на НСА правят самите студенти от Първи и Девети випуск, където фрагментарно се появяват сведения за елементи от обучението на студентите без материалите да имат строго научен характер. По същество те имат емпирична историческа стойност.

Опит за написване история на Академията по повод 20 годишнината на ВИФ прави проф. Васил Цонков. Той има богата колекция от документи и сведения специално събирани по този повод, но такъв труд така и не се публикува.

Първи по-системни проучвания върху историята на НСА прави доц. Марко Дамянов, който във връзка с честване на 40 годишнината и 50 годишнината на Академията публикува две издания - *„Материали на ВИФ – документи 1942-1982 г., катедри и преподаватели”*² и *„Принос към историята на НСА (ВУТВ, ВУФ, ВИФ) 1942-1992 - изложение, преподавателски състав и административен състав, документи”*³. В тях доц. Дамянов публикува преписи на оригинални исторически документи свързани с предпоставките за основаване на ДВУТВ, откриването на Висшето училище, назначаването на преподаватели и приемът на нови студенти, обсъжданията в Академичния съвет, част от учебната програма. Авторът представя изключително ценни за настоящето изследване учебни планове на НСА от 1950, 1963, 1968, 1980 г., както и списък с кратки биографии на преподавателите в НСА до 1982 г. Историческите издания имат публицистичен характер, без да бъде извършен критичен анализ, оценка и характеристики на отделни събития и процеси оказващи влияние върху развитието на НСА.

² Дамянов М., Материали по история на ВИФ – катедри и преподаватели, том 2, С.1982

³ Дамянов М., Принос към историята на НСА – началото, изложение, преподавателски и административен състав, документи, том 1, С.1995

В излезлият през 1994 г. *Сборник доклади – 50 години НСА*⁴ са публикувани доклади на преподаватели професионално ангажирани с историята на спорта в НСА (В. Цонков, Н. Петрова, Р. Бърдарева, М. Гевренова, Л. Митев и други), които допълват сведенията на доц. Дамянов за историята на подготовката на специалисти в нашата страна и изграждането на българската школа в областта на телесното възпитание, както и биографични бележки за живота на изявени преподаватели. Сведенията в представения сборник спомагат за установяването на приемствеността в обучението и подготовката на специалисти от началото на XIX в. и създаването на ДВУТВ през 1942 г.

В юбилейното издание⁵ *„Юбилеен сборник „Трудове изнесени на научната сесия, посветена на 20-годишнината на ВИФ „Георги Димитров“ и 80 години от рождението на Георги Димитров – патрон на Института“*, публикуваните доклади представят изследвания в областта на елитния спорт и не отразяват историческото развитие на ВИФ. Докладът на проф. Драгомир Матеев *„Перспективи на науката в областта на физическата култура“* (1963) поставя важна черта в управлението на ВИФ през този период, който потвърждава следваната от ръководството политика за съветизация на образователния модел.

След 20 годишен период в юбилейното издание посветено на 40 годишнината на ВИФ⁶, проф. Никола Хаджиев в доклада си *„Развитието на ВИФ „Г. Димитров“ като учебно-научен комплекс“* (1983), посочва че политиката на ръководството на Института е да усъвършенства и утвърждава образователна политика основана на съветския модел.

Публикуването на *Научни трудове на ВИФ*⁷ във връзка с 40 годишнината му е първият опит да бъде систематизирана и представена историята на създаването и развитието на отделните катедри на Института. Прави впечатление, че всички доклади следват еднотипна структура на изложение представяща информация за основаването на катедрите, преподавателите, учебната, научната, спортно-състезателната, международната, обществената дейност. Важно е да се подчертае, че това издание представя изключително ценни сведения във всички направления

⁴ 50 години НСА – сборник доклади, Научна конференция 12-13 ноември 1992 г., С.1994

⁵ Юбилеен сборник „Трудове изнесени на научната сесия, посветена на 20-годишнината на ВИФ „Георги Димитров“ и 80 години от рождението на Георги Димитров – патрон на Института, С.1963

⁶ Научни трудове на ВИФ „Г. Димитров“, том XXVI, книга I, С.1983

⁷ Пак там

от развитието на отделните катедри. Част от тези сведения са свързани с историята и осъществяваната учебно-възпитателна дейност на катедра „Марксизъм-ленинизъм“. Известно е, че документалният архив на катедрата е изнесен от сградата на ВИФ след политическите промени през 1989 г. Ето защо С. Арабаджиев в доклада си за „Развитието на катедра “Марксизъм-ленинизъм” представя ценни исторически сведения за съдържанието на обучението по четирите идеологически дисциплини.

Във връзка с честването на 70 годишнината на НСА е публикуван *Сборник с доклади от Историческа конференция "70 години НСА"*⁸, в който се разкриват нови факти за развитието на отделните катедри, отделни спортни специалности и учебни дисциплини, биографични бележки за преподаватели на Академията, както и на обществени структури към ВИФ/НСА. Всички тези доклади допълват сведенията за наличният преподавателски състав, развитието на учебния процес, научно-изследователската дейност на катедрите.

Сведения за влиянието на обществено-политическите условия и основните структури върху развитието на НСА, подборът на преподавателски кадри и резултати от спортно-състезателната и научна дейност на НСА са отразени в юбилейните издания на проф. Бърдарева *„Алманах 1942-1997 г. Науката в НСА „Васил Левски“*⁹ и *„60 години Национална спортна академия „Васил Левски“*¹⁰. Те обаче не засягат пряко въпроси свързани с измененията в учебния план и тематичното съдържание в обучението на студентите.

През 2012 г. е издадена юбилейна книга посветена на 70 годишнината на НСА „Васил Левски“.¹¹ В нея доц. Лозан Митев за първи път прави опит да обобщи сложните процеси, оказващи влияние върху развитието на научно-изследователската, международната, спортно-състезателната, обществената и образователната политика на НСА през всички периоди на нейното развитие.

Частични сведения за развитието на обучението в НСА са публикувани в юбилейни издания на катедрите излезли през последното десетилетие : *60 години Катедра „Лека Атлетика“*¹², *70 години Катедра „Теория на физическото възпитание НСА*

⁸ Митев Л., Сборник доклади „Историческа конференция 70 години НСА „Васил Левски“, С.2013

⁹ Бърдарева Р., Алманах 1942-1997 г. Науката в НСА „Васил Левски, С 1997

¹⁰ Бърдарева Р., 60 години Национална спортна академия „Васил Левски“, С. 2002

¹¹ Митев Л., 70 години НСА „Васил Левски“, С.2012

¹² Стойков С., 60 години Катедра „Лека Атлетика“, С.2006

„Васил Левски (1942-2012 г.)¹³, 70 години „Катедра Мениджмънт и история на спорта“¹⁴, История на катедра „Футбол и тенис“ от 1942 до 2012 г.¹⁵, както и „Летопис на специалност „Физическа подготовка и спорт в Българската армия“ към Национална спортна академия „Васил Левски“¹⁶. В тях са представени основно въпросите свързани със създаването на катедрите, преподавателския състав, спортно-състезателната и обществената дейност. Предоставената информация има обзорен характер и в изданията липсва информация за развитието на учебния процес и цялостната образователна политика на катедрите свързана с тематичното съдържание на обучението, учебните планове и програми. Тези публикации запълват една важна празнота в изследванията за развитието на НСА, която дава конкретни сведения по някои от основните проблеми на образователната политика. Опит за решаването на този изследователски въпроси прави доц. Маврудиев в книгата посветена на 70 годишнината на Катедра „ТФВ“.

Допълнителни сведения по темата за образователната политика на НСА са публикувани в книгите посветени на живота и дейността на изявени студенти, по-късно учени, общественици и преподаватели в НСА.

В изданието посветено на живота и делото на проф. Драгомир Матеев¹⁷ се представят исторически бележки за приноса му като ректор и преподавател на ВИФ в изграждане на образователната политика в периода на обществено-политическите промени 1945 до края на 60-те години.

Трябва да се отбележи албумът с исторически материали посветен на проф. Иван Стайков¹⁸, в който са публикувани ценни фотографии от живота и многостранната му дейност като преподавател и ръководител на ВИФ, отразяващи значимият принос в изграждането на авторитета на ВИФ сред държавните институции, ключовата роля за изграждането на новата сграда на Института, както и ръководната му роля в развитието на учебния процес и спортно-състезателната дейност на студентите.

¹³ Маврудиев С, 70 години Катедра „Теория на физическото възпитание НСА „Васил Левски (1942-2012 г.)“, С.2013

¹⁴ 70 години „Катедра Мениджмънт и история на спорта“, С.2012

¹⁵ История на катедра „Футбол и тенис“ от 1942 до 2012 г., С.2013

¹⁶ Йорданов С., Летопис на специалност „Физическа подготовка и спорт в Българската армия“ към Национална спортна академия „Васил Левски“, С.2015

¹⁷ Проф. д-р Драгомир Матеев, член кор. На БАН – юбилейна научна сесия посветена на 75 години от рождението му, С.1978

¹⁸ Шишков А., Проф. Иван Стайков почетен ректор на НСА „Васил Левски“, С. 2004

В книгата посветена на Димитър Дражев¹⁹ са отразени общественно-политическите условия, в които се развива ВИФ още в края на 40-те и началото на 50-те години, когато започва изграждането на новият образователен модел на ВИФ съобразно съветската система за Висше образование, както и част от управленските решения свързани с утвърждаването на този модел.

В биографичните сведения за проф. Анна Мирчева²⁰ са отразени предимно спомени от преподавателската ѝ дейност още от първите години на създаването на ДВУТВ. Това прави книгата ценен извор, защото описва трудностите, пред които са били изправени преподавателите и ръководството в първите години от съществуването на НСА до 1944 г. при изграждането на първия образователен модел на ВИФ представен в настоящата дисертация.

Биографичните очерци имат голям принос за изучаване на конкретната обстановка и модела на функциониране на Академията в различни периоди, които имат стойност при съпоставка с анализите на сведения от историческите извори.

Сведения за изграждането на образователния модел на ВИФ в началото на 50-те години са представени в биографичните спомени на Константин Жалов²¹ и Никола Пейчев (студент 1956-1960)²², студенти от IX випуск на ВИФ²³. В тези издания са публикувани интересни факти за управлението на ВИФ, разкриват облика на преподавателския състав, изучаване на учебните дисциплини и изпитните изисквания, които допълват анализа на развитието на образователната политика в едни от най-трудните години - 1948-1951 г. и 1956-1961 г.

¹⁹ Василева Х, Всеотдайност – биографичен очерк за проф. Димитър Дражев, С.2007

²⁰ Иванова К., Цв. Атанасова, проф. Анна Мирчева - непрестанното търсене (два погледа към един живот). С.2007

²¹ Жалов К., Любимата Алма матер – спомени за ВУФ, ВИФ, НСА, С.2012

²² Пейчев Н., Когато НСА „Васил Левски“ беше ВИФ „Георги Димитров“, С.2009

²³ Нейков Н. Завинаги верни на спорта – книга за хората от IX випуск на ВУФ/ВИФ/НСА (1950-1954 г.), С.2007 г.; 50 години IX випуск на НСА 1954-2004 г., С.2004

Частични факти са публикувани в периодични издания от проф. Асен Гешев²⁴, проф. Пенчо Гешев²⁵, проф. Добромир Добрев²⁶, проф. Димитър Дражев²⁷, проф. Анна Мирчева²⁸, проф. Наталия Петрова²⁹, доц. Климент Бойчев³⁰, доц. Лозан Митев³¹, доц. Антонио Антонов³², Мария Квартирникова³³, Силвия Бакалова³⁴, Емилия Витанова³⁵. Проведените изследвания в докладите поставя частично въпросите свързани с подготовката на спортни специалисти в НСА, преподавателския състав, исторически бележки за отделни катедри, които допълват цялостната история на Академията и засягат отделни аспекти на изследователския проблем.

Във връзка с решаването на изследователската задача бе извършен преглед на научни публикации и статии насочени в две основни направления. Първото направление – изследвания свързани със законодателството засягащо принципите на държавна образователната политика във висшето образование. Тук биха могли

²⁴ (1) Гешев А., 25 години Висш институт за физическа култура, Въпроси на физическата култура, научно методично списание „Въпроси на физическата култура“, година XII, април 1967 г.; (2) Гешев А., Педагогическата практика на студентите от Висшия институт за физическа култура, сп. Въпроси на физическата култура, бр. 5, май 1957 г.

²⁵ (1) Гешев П., НСА „Васил Левски“ 70-годишен юбилей, сп. „Спорт и наука“, кн.3, 2012 г.; (2) Гешев П., Национална спортна академия „Васил Левски“ и подготовката на кадри за спортно-развлекателната дейност в сферата на туризма, Перспективи на спортната анимация в туризма, С.2007

²⁶ Добрев Д., Развитие на Катедра „Физиология и биохимия“, Научни трудове на ВИФ, том XXIV, книга I, Доклади от юбилейна научна конференция „Развитие на ВИФ „Г. Димитров“ като учебно-научен комплекс“, С.1982

²⁷ Дражев Д., Подготовката на физкултурните кадри с висше образование важен фактор за развитието на физическата култура и спорта, Трудове на ВИФ „Г. Димитров“, том VI, книга 2, 1962-1963 г., С.1963

²⁸ (1) Мирчева А., Историческо напомняне за ректорите на НСА „Васил Левски“, сп. Спорт и наука, кн.2. С.2002; (2) Мирчева А., Педагогическото майсторство, основен критерий за професионална подготовка на студентите от НСА „Васил Левски“, сп. Спорт и наука, кн.1, С.2000

²⁹ Петрова Н. – „Развитие на катедра ИОУФК“, Трудове на ВИФ, 1983 г., т.24,кн.1

³⁰ Бойчев Кл., За някои нови научни дисциплини, включени в учебната програма на ВИФ „Георги Димитров“

³¹ Митев Л. – 70 години Национална спортна академия „Васил Левски“, Алманах на БОК, С.2012

³² Антонов А., Е. Витанова, Приносът на сектор „Хокей на трева“ към НСА „Васил Левски“ за развитието на хокея в България, доклад представен на научна конференция на Катедра „Футбол и тенис“, 2015 г. непубликуван – в предпечатна подготовка

³³ Квартирникова М., Някои организационно-методически въпроси на практика с откъсване при студентите от ВИФ „Г. Димитров“, сп. Въпроси на физическата култура, бр.5, С.1980

³⁴ Бакалова С., Спортната борба – учебна дисциплина в НСА „В. Левски“ (1942-1973 г.), сп. Спорт и наука, бр.4, 2011

³⁵ Витанова Е., Образователната политика на НСА 1942-1944 г., С.2014 г.

Витанова Е. Отразяване на сведения за Държавното висше училище по телесно възпитание в централния печат - вестниците „Утро“, „Зора“, „Слово“ IX. 1942 г. - IX. 1944 г., С. 2011г.

Витанова Е., Сведения за студентската научна дейност в НСА „Васил Левски“, С.2013г.

да бъдат открити задълбочените научни изследвания на П. Бояджиева³⁶, Р. Маринова-Христиди³⁷, Н. Попов и М. Пиронкова³⁸, В. Чичовска³⁹ и други. Авторите публикуват научни изследвания засягащи положителните и отрицателните черти на въведените реформи и изисквания за развитието на висшето образование в България, които оказват и пряко влияние върху развитието на образователната политика на НСА по отношение приема на кандидат-студенти, определяне на учебните планове и съдържанието на обучението и др. Използвани са интернет източници с научен характер, които дават сведения предимно за развитието на висшето образование в България след 1989 г. и интегрирането на европейският образователен модел.

Второто направление за решаване на поставената изследователска задача е свързано с развитието на спорта в обществото, въз основа, на което да се изясни стратегията на държавата за подготовка на спортни специалисти и в частност в НСА „Васил Левски“. Тук важно значение имат изследванията на Христо Меранзов⁴⁰, Васил Гиргинов (в авторски колектив)⁴¹, проф. Наталия Петрова⁴², доц. Лозан

³⁶ Бояджиева П., Социалното инженерство – политики за прием във висшите училища през комунистическия режим в България, Институт за изследване на близкото минало, С.2010

³⁷ (1) Маринова-Христиди Румяна, Висшето образование в България – от съветските до болонските реформи, Софийски университет „Св. Климент Охридски“, С.2013; (2) Маринова-Христиди, Р. Българското образование между съветизацията и традицията. 1948-1959. Изследвания по история на социализма в България 1944-1989, Фондация „Фридрих Еберт“, С. 2010

³⁸ Попов Н, М. Пиронкова, Образователната система в България – история, съвременно състояние, сравнение с други страни, С.2007

³⁹ Чичовска В., Политика срещу просветната традиция, С.2011

⁴⁰ (1) Меранзов Х., Българският спорт, С.2008; Меранзов Х., Златният век на Българския спорт, С.2012; (2) Меранзов Хр., Изграждане на национална спортна система в България, сп. „Спорт и наука“, кн.3, 2012

⁴¹ Гиргинов В., Спортът в съвременното общество, С.1994

⁴² Петрова Н., Училищно физическо възпитание в България през капитализма (1978-1944 г.), С.1983 г.; Петрова Н., 100 години обществени физкултурни организации в България, С.1978

Митев⁴³, проф. Райна Бърдарева⁴⁴, Ирина Григорова⁴⁵ както и изданията за развитието на спорта в периода 1950-1989 г.⁴⁶

Големият брой публикации (издадени в периода 1980-2015 г.) свързани с темата на дисертационния труд представят информация за общата история на развитие на НСА „Васил Левски“, на историята на отделни катедри и биографични бележки за живота и дейността на отделни преподаватели, но в тях няма системно проучване на развитието на учебния процес и образователната концепция.

Проучването на литературните източници показва, че преобладаващи са сведенията за влиянието на общественно-политическите условия и на основните структури (институции и организации), които определят бъдещите политики на ръководствата на Института за развитието на образователната политика. Сред изследователите с най-голяма принос са доц. Марко Дамянов, проф. Бърдарева, доц. Лозан Митев, чрез които се разрешават част от поставените задачи в проучването на образователната политика на НСА. От друга страна остава несистемно и незадълбочено изследван въпросът за утвърждаването на учебните планове и програми, тематичното съдържание, и как те се променят съобразно всички изграждащи се образователни модели.

⁴³ (1) Митев Л., Олимпийската слава на България, С.2014; Развитие на телесната култура в България от освободението до втората световна война 1878-1918, Учебни материали по История на телесната култура НСА „Васил Левски“, С.2011; (2) Митев Л., Телесната култура в България от 1918 до 1944 г., Учебни материали по История на телесната култура НСА „Васил Левски“, С.2008; (3) Митев Л., Телесната култура в тоталитарната държава – изграждане на Българския модел 1937-1944 г., Дисертация, С.2001; (4) Митев Л. – Съвременни проблеми на законодателството в областта на телесното възпитание и спорта, Годишна научна конференция на НСА, 23 май 1995 г., С.1996

⁴⁴ Бърдарева Р., Принос към историята на организациите за физическа култура и спорт в България през периода 1944 – 1957 г., дисертация н. р. проф. Васил Цонков, С.1977

⁴⁵ (1) Григорова И., Държавна политика в областта на високото спортно майсторство в България 1944-1989 г., Исторически преглед (издание на института за исторически изследвания на БАН), година LXIX, книжка 5-6, С.2013; (2) Григорова Ир., Държавна политика за развитие на физическата активност и спорта сред българското население 1944-1989 г., Исторически преглед (издание на института за исторически изследвания на БАН), година LXIX, книжка 3-4, С.2013

⁴⁶ (1) Васев А., Д. Мишев, Ив. Делчев, 10 години народно физкултурно движение, С.1954 г. (2) Аврамов Л., Л. Червенушев, Ж. Калдерон, Д. Мишев, 15 години физическа култура и спорт в НРБ, С.1959; (3) Иванов К., Василев С., Стоянов С., 25 години спорт в социалистическа България, С. 1969; (4) Иванов К., А. Ясников, Л. Миланов, 30 години спортен възход, С.1974; (5) Иванов Д., От Девети до Десети, С.2004 г.; (6) Мартински Т., 40 години Социалистически спорт в България, С.1984; (7) Мартински Т., Възходът на физическата култура и спорта в НРБ, С.1976; (8) Петров К., БКП организатор на масовото физкултурно движение у нас 1944-1966 г., С.1966 и др.

Анализ на историческите извори

Ценни исторически документи свързани с образователната политика на НСА се съхраняват в Държавния исторически архив, от които бяха проучени значителни масиви от информация. Важни документи за развитие на образованието в НСА от първите години се съхраняват в Националния музей на спорта, по специално в личния архив на Борислав Йорданов и Анна Белева-Мирчева.

Значително богата е колекцията от документи в Историческия архив на НСА. Архивът има много ценни документи по темата в личните фондове на преподавателите: проф. Анна Мирчева, проф. Добромир Добрев, проф. Наталия Петрова, проф. Лъчезар Димитров, проф. Васил Цонков, както и фондове на катедрите: Лека атлетика, Водни спортове, ТАО и снежни спортове, Мениджмънт и история на спорта, от които са проучени календарни планове и програми, отчети за дейността на НСА, за учебната работа, съдържание на лекции и на семинарни упражнения, протоколи от заседания на отделни катедри, отчети за провеждане на курсове и практики на студентите и др.

Един от най-ценните документи запазен в изключително добро състояние е Материалната книга, открита сред бракувани финансови документи през далечната 1982 г. В Материалната книга са запазени изключително ценни сведения за изучаваните предмети, теми и учебната програма на студентите от първите випуски на Академията в периода 1942-1946 г. Въз основа на нея е направен опит да бъде възстановен първия учебен план и да се представи цялостното съдържание на обучението на студентите през тези години.

Анализът на документите от историята на НСА, съхраняващи се в Държавния исторически архив дава възможност да бъдат представени сведения за дискусиите проведени по време на заседания на Академичния съвет, отчетни документи, учебни планове и програми.

Частични сведения за изграждането и развитието на образователната политика на НСА са отразени в статии и публикации в периодични издания.

От проучените статии във в. "Слово", в. "Утро", в. "Зора" за периода от 1942 г. до 1944 г. са открити общо 103 статии, които отразяват дейността на ДВУТВ. Изследването показва, че в статиите се отразява широк спектър от дейности на

Висшето училище⁴⁷. В част от статиите⁴⁸, публикувани през 50-те и 60-те години, се забелязва ярко идеологическо влияние породено от настъпилите обществено-политически промени след 1944 г., което оказва влияние и върху въвеждането на идеологически дисциплини в обучението на студентите.

Всички статии, които отразяват историята на НСА в периодичните издания, нямат научен характер, но част от сведенията са използвани за изясняване на важни събития от изграждането и развитието на образователната политика на НСА „Васил Левски“ през отделните периоди на нейното съществуване.

В доклада „Състояние, проблеми и перспективи на историческите изследвания и знания за Национална спортна академия „Васил Левски“⁴⁹ е поставен един от проблемите свързан с опазване на историческото минало на НСА като се констатира, че няма нито една катедра, която да съхранява и опазва документи и материали от своето съществуване до днес.

Тежък удар върху историческите ценности на Академията е нанесен в периода 1990-2000 г., когато с цел „прочистване“ на помещения и офиси на катедри, библиотеки, при закриване на фотографската и кино документалната служба са унищожени безвъзвратно много ценни източници на информация за живота и дейността на НСА, изхвърлени на боклука са документацията на катедра Спортна медицина, Ски, Педагогика, психология, социология и мн. др.

Сериозен проблем за пълното възстановяване на историческите процеси свързани с обучението, особено в отделните катедри трудно може да се компенсира с многобройната мемоарна литература или провеждане на анкетни методи поради нестабилността на информацията в тези методи.

Направеният преглед на запазените документи в основните информационни масиви, дава обаче, възможност да се направи една относително пълна картина за развитието на обучението в НСА, въз основа на която да се изгради историческа възстановка на модела на обучение през отделните периоди.

⁴⁷ Витанова Е. - Отразяване на сведения за Държавното висше училище по телесно възпитание в централния печат - вестниците „Утро“, „Зора“, „Слово“ IX. 1942 г. - IX. 1944 г., С.2011 г.

⁴⁸ в. Народен спорт 1948, 1952 г., в. „Народен спорт“, бр.53 от 3.V.1962 г ; в. „Работническо дело“, бр.127, 7.V.1962 г.

⁴⁹ Митев Л., Състояние, проблеми и перспективи на историческите изследвания и знания за Национална спортна академия „Васил Левски“, 17. Сборник доклади „Историческа конференция 70 години НСА „Васил Левски“, С.2013

Изследователска хипотеза

Утвърждаването на НСА като водещ Европейски спортен университет се осъществява въз основата на значителните постижения в областта на образователната политика определяща целите, организацията, съдържанието и методиката на учебния процес – комплекс от механизми, които се сумират в понятието образователна политика. Образователната политика е сложна многокомпонентна система, която подлежи на значително развитие, благодарение на което се оформят основните характерните черти и достойнства на Българската школа за подготовка на спортни специалисти, както и определят тенденции на промени и развитие в тази насока.

Поради своята сложност и зависимост от редица фактори от външната среда, образователната политика на НСА подлежи на постоянен процес на изменения свързани с целите, организацията, структурата и съдържанието на учебния процес. За да има устойчив характер профила на подготовка на спортни специалисти, се предполага че в образователната политика се утвърждават неизменими принципи и съдържание, утвърдени традиции и практики, които се нуждаят от изясняване чрез провеждане на историческото проучване по тази тема. Именно тази концепция налага възможността да се изясни проблемът за изменчивостта и устойчивостта на принципите, легитимността, управлението и съдържанието на обучението като единен процес.

Цели и задачи на изследването

Цел

Целта на настоящето изследване е да бъде изучен историческия процес на изграждане, развитие и приложение на образователната политика на НСА върху учебния процес и се открият основните модели на тази политика съобразно периодите от развитието на Академията от създаването на ДВУТВ през 1942 г до 2012 г.

Изследователски задачи

Съобразно целта на изследването, са формирани следните изследователски задачи:

1. Да бъдат събрани и систематизирани достъпните информационни източници (документи и материали) отразяващи развитието на образователната политика на НСА в периода 1942-2012 г.
2. Да се определят основните периоди на развитие на образователната политика на НСА и да се направи опит за типологизация на образователната политика в рамките на специфични модели за всеки период, като се разкрият характеристиките, общите и различните черти на образователната политика за всеки един отделен период.
3. Да се направи анализ на условията, факторите и причините имащи важна роля за изграждане на образователната политика за всеки период, което засяга:
 - А) анализ на законодателството засягащо принципите на държавна образователната политика във висшето образование,
 - Б) развитието на спорта като социално културна дейност въз основа, на което да се изясни стратегията на държавата за подготовка на спортни специалисти и в частност в НСА „Васил Левски“
4. Да се проучи развитието на образователната програма и учебния план на НСА през отделните периоди, като се изяснят значимите въпроси свързани със съдържанието и организацията на учебния процес по отделните дисциплини.
5. Да се изяснят промените и устойчивите страни на образователната политика на НСА „Васил Левски“, въз основа на които да се направи оценка на тенденциите в нейното развитие при подготовката на специалисти в областта на телесната култура;

Предмет и обект на изследването

- Обект на изследване

Развитието на подготовката на спортни специалисти в Национална спортна академия.

- Предмет на изследването

Предмет на изследването представляват всички промени на аспектите определящи целите, правно-нормативната уредба, управлението и съдържанието учебна дейност в НСА, които определят образователната политика на НСА „Васил Левски“.

Организация и методика на изследване

Проучванията свързани с темата на дисертационния труд се проведеха за период от 3 години, разграничени в шест основни етапа на организация на изследователската работа:

- Първи етап - Изготвяне на изследователска концепция за проучването

Провеждането на изследване свързано с образователната политика на НСА „Васил Левски“ се осъществява на основата на изграждане на цялостен исторически модел, определяне на изследователската концепция, целите и задачите, предмета и обекта на изследването, определяне на показателите за анализ, както и насоките за провеждането на събирателската работа, обработка и анализ на откритите сведения.

- Втори етап - Събиране на информация, документи и материали

Този етап от проучването обхваща 3 годишния период, в който беше събрана информация по изследователския проблем от няколко източника:

- Събиране, обработка и систематизиране на документи, книги съхраняващи се в Историческия архив на НСА „Васил Левски“. Обработени (дигитализирани и описани в електронен каталог) са личните фондове на преподавателите проф. Анна Мирчева, проф. Лъчезар Димитров, проф. Васил Цонков, проф. Наталия Петрова, проф. Добромир Добрев и др., както и фондове на отделни Катедри: Лека атлетика, Мениджмънт и история на спорта, Водни спортове и др.
- Преглед на фондове на проф. Анна Мирчева, Борислав Йорданов и на студентите от първия випуск съхраняващи се в Музея на спорта.
- Електронна обработка и дигитализация на документи от фонд ВИФ „Г. Димитров“ съхраняващ се в Държавния исторически архив
- Преглед на статии свързани с историята на ДВУТВ/НСА в периодичния печат съхраняващи се в Историческия архив на НСА, както и в Народна библиотека „Св.св.Кирил и Методий“.

- Трети етап - Провеждане на литературно проучване, интервюта

Провеждането на литературното проучване се осъществява съразмерно със събирането на архивни документи отразяващи сведения по темата на дисертационния труд. Извършен е преглед на литература в Народната библиотека,

където бяха събрани сведения свързани с общата история на България, историята на образованието в България, развитието на Висшето образование в страната и др. Извършен беше преглед на литературните източници съхраняващи се в библиотеката на НСА „Васил Левски“ – книги, статии, дисертации, учебни планове и програми, които имат отношение към изясняването на отделни показатели от настоящето изследване.

Бяха проведени интервюта със студенти и преподаватели – Милка Петрова⁵⁰ (випуск 1954-1958 г.), Митка Маркова, проф. Въгларов, проф. Никола Кръстев.

- Четвърти етап - Електронна обработка и систематизиране на литературните източници, свързани с изследователския проблем, проверка и сравняване на сведенията от различните източници

Електронната обработка и систематизирането на литературните източници е важен процес, който е пряко свързан с втори и трети етап от настоящето изследване. Извършена е дигитализация и опис на наличните документи съхраняващи се в Историческия архив на НСА, систематизиране по фондове на отделни катедри, на преподаватели, дарения. Особено значение имат сведенията от фондовете на катедрите ИОУФК(сега МИС), Физиология, Сборна катедра, Психология, педагогика, социология и ИФК, Водни спортове, технически спортове. Лични фондове като този на проф. Добромир Добрев, проф. Наталия Петрова, доц. Марко Дамянов, проф. Лъчезар Димитров и др.

Дейността се осъществи чрез осъществяване на няколко проекта насочени към дигитализация и системна обработка на исторически документи чрез сканиране и дигитално заснемане и електронно-статистическа обработка. Това позволи една по-добра обработка на всички документи и литературни източници, като улесни работата при осъществяването на анализа на получените данни. Чрез дигитализацията на документите се извърши систематизация в две основни направления. От една страна по отношение на вида на документите (*програми, писма, отчети, протоколи от заседания, учебни планове и др.*) и от друга – характера на дейността, за която са предназначени (*правно-нормативна уредба, учебна дейност, научно-изследователска работа, организация на учебния процес, изпитни изисквания и други*). Електронизацията на документалното наследство на НСА е свързана с опис и

⁵⁰ Студент от випуск 1954-1958 година, събрани писмени сведения и личен архив

дигитализиране на негативи, свързани с история на НСА „Васил Левски“, съхраняващи се в Историческия архив. Това позволява част от сканираните негативи да подпомогнат анализа на информационните източници за провеждания учебен процес, учебни практики, ски курсове, провеждане на курсове по водни спортове, повишаване на квалификацията на преподаватели, подготовка на специализирана спортно-методическа и научна литература, официални събития в НСА и др. Общият брой на сканираните негативи е 18 836⁵¹ бр.

- Пети етап - Анализ на придобитата информация и експертни интервюта

Анализ на информацията беше насочен в няколко направления

- Анализ на правно-нормативни документи влияещи върху развитието на образователната политика – закони, наредби, правилници от министерства и държавни институции, издадени вътрешно-нормативни документи.
- Анализ на програмни документи свързани с изграждането на образователната политика, концепции за управление на учебния процес, както и дискусии осъществени в Народното събрание, на академични, факултетни и катедрени съвети;
- Анализ на организационни документи свързани с ръководството на НСА „Васил Левски“, катедри, необходими материали за работа, обсъждания и други;
- Анализ на отчети на отделни катедри, отчети за дейността на НСА „Васил Левски“
- Анализ на учебни планове и учебни програми по изучаваните дисциплини;
- Анализ на документи свързани с изпитни изисквания
- Интервюта с проф. Цветко Цветков, проф. Димитър Кайков, проф. Петър Банков, проф. Константин Жалов, проф. Лъчезар Димитров, доц. Лозан Митев, Пламен Кювлиев и др.

- Шести етап - Обработка на материалите и изготвяне на приложение

⁵¹ Част от сканираните негативи бяха използвани при изготвянето на сборника от доклади посветен на 70 годишнината на НСА, изложба „Към корените на Българският спорт“, честване на годишнина на проф. Георги Атанасов, доц. Никола Аладжов. През изследователския период бяха дигитализирани още 6 445 негатива от лични фондове на преподаватели от ВИФ във връзка с участието на докторанта в проектите: (1) 70 години Катедра „Теория на Физическото възпитание“ при НСА „Васил Левски“ 1942г – 2012 г.; ръководител доц. Станислав Маврудиев, Заповед № 417/26/03/2013г. и (2) „Изследване, систематизиране и приложение на архивното кинодокументално наследство от европейски и световни първенства по тенис на маса от архива на доц. Йото Дряновски с оглед анализ на еволюцията на техниката по тенис на маса“, ръководител доц. Лозан Митев, заповед №522/01.04.2014г.

Оформянето на изследователския труд се осъществи на основата на компютърна обработка на документалния и снимков материал. Дигитализацията на оригинални документи свързани с историята и образователната политика на НСА „Васил Левски“ благоприятства и за изготвянето на дигитално приложение към дисертацията.

Методика на изследването

В целия процес на изследователска работа са използвани следните методи за събиране на информация, разделени в 3 основни групи:

Първа група – методи за събиране на информацията

- Събиране, обработка и проверка на документалните източници-
- Верификация на историческите източници (удостоверяване истинността на документите)
- Дигитална обработка и систематизиране на източниците
- Интервюта, експертни оценки
- Литературен анализ

Втора група – методи за анализ на съдържанието на документите

- Исторически анализ,
- Историческа реконструкция на събитията
- Таблични и графични методи за обработка
- Обработка и анализ на снимков материал
- Съпоставка и проверка на достоверността на някои от документите и твърденията
- Съдържателен анализ
- Сравнителен анализ
- Критичен анализ

Трета група – Методи за изготвяне на изследването

- Текстова обработка на данните
- Литературна справка
- Историческа реконструкция на събитията
- Експертна оценка
- Синтез и обобщение

Матрица
*за обработка на учебното съдържание по дисциплината –
учебнаг.*

Дисциплина -

Преподаватели

Място в учебната програма:

Общ брой и вид занимания:

	Тематично съдържание - I-ви семестър (лекции)
1	
2	
3	
	Тематично съдържание - III-ти семестър (лекции)
1	
2	
3	

Показатели за анализ

За да може да се изследва процеса на изграждане, развитието и приложение на образователната политика на НСА върху учебния процес и да се открият основните модели на тази политика съобразно периодите от развитието на Академията от създаването на ДВУТВ през 1942 г до 2012 г. е необходимо да се изследват няколко основни страни:

1. Обществено-политическите условия върху изграждането на образователните модели на НСА
2. Основни структури (институции и организации) участващи в определянето на целите и стратегията за подготовка на специалисти и влияещи върху развитието на образователната политика на НСА
3. Правно – нормативна основа определяща концепцията и осъществяването на образователната политика в НСА „Васил Левски“ и регламентираща системообразуващите процеси на развитието на образователната политика.
4. Кадрови фактор - преподавателски състав в НСА
5. Структура и съдържание на учебния процес - учебни предмети, учебни планове, обем на учебното натоварване; организация и провеждане на учебния процес; видове и форми на учебна работа; изпитни изисквания
6. Материалните условия за осъществяването на образователната политика

Периодизация

Един от важните въпроси свързани с конструирането на изследването е определянето на критерии, които да определят развитието на образователната политика на НСА в отделни периоди. В изготвянето на периодизацията по темата на дисертационния труд бяха взети под внимание няколко важни критерия, които дават основание да бъдат разграничени основните периоди в изследването.

- Социална, обществена, икономическа и политическа обстановка, оказваща влияние върху политиката на НСА „Васил Левски“ и в частност образователната политика;
- Основни процеси на организационно и образователно преустройство на ДВУТВ/ВУФ/ВИФ/НСА;
- Развитие на образователната концепция за обучение по отделните учебни дисциплини
- Развитие на учебния процес - съдържание, изменения, форми на обучение, изпитни изисквания и други;

При избора на времева рамка за отделните периоди е спазено методическото изискване да има взаимна обвързаност в проявленията на отделните фактори, организация и дейност с оглед наличието на общи закономерности в развитието на образователната политика. Във връзка с това в настоящето изследване ще бъдат разгледани следните периоди:

- I период – Образователна политика на ДВУТВ 1942 -1944 г.
- II период – Образователна политика на Съветския модел 1949-1989 г.
 - Първи етап 1949 – 1972 г.
 - Втори етап 1973 - 1989 г.
- III период – Образователна политика на НСА „Васил Левски“ 2000-2012 г.

Понятиен апарат

Изпълнението на целите и задачите на дисертационния труд се нуждаят от изследване на основните понятия свързани с образователната политика. Изследването на същността и съдържанието на образователната политика е породено и от широкият обхват на проявлението ѝ във всички сфери на живота, както на отделната личност, така и на обществото като цяло.

Понятието „образователна политика“ се разглежда от редица автори в няколко аспекта: Държавна политика в сферата на образованието⁵², образователни политики на Европейския съюз⁵³, развитие на Българската образователна система в контекста на европейските приоритети⁵⁴ и др.

Първоначално държавната образователна политика е насочена към осъществяването на широка просветна дейност сред отделните граждани, като по този начин решава и проблемите за качеството на работната ръка, насърчаване на икономическото развитие, както и осъществяване на равновесие във всички социални слоеве на обществото. Всичко това се постига чрез необходима висока политическа и социална ангажираност⁵⁵ на държавата, както и от ясна стратегия от правила и норми гарантиращи справедливото право на образование за всички.

Образователната политика в своята същност може да се приеме като сложен процес, който включва няколко основни направления на дейности и взаимоотношения определящи социалната мисия на образователната дейност, нейната стратегия и концепция за развитие, ръководството и управлението на учебния процес основан на конкретните образователни институции и техни структури, изграждането и развитието на учебните планове и програми, както и свързаното с тях учебно съдържание.

В тази връзка, въз основа на горепосоченото определение се определят и основните показатели на изследователския инструментариум на дисертационния труд.

⁵² Шамов М., Към държавната политика в сферата на образованието, 2009 г. , том 48, стр.1

⁵³ Хазърбасанова Елена, Политиките на Европейския съюз в областта на образованието и културата

⁵⁴ Мавродиев В., България в Европа и света, Център за европейски и международни изследвания, стр. 52; Доклад „Анализ на ситуацията с образованието за развитие в България“ на Фондация С.Е.Г.А, 2010

⁵⁵ България – Образование и умения за икономиката на знанието. Анализ на политиката, стр.1

ИЗЛОЖЕНИЕ

ПЪРВИ ОБРАЗОВАТЕЛЕН МОДЕЛ от 1942-1944 г.

Първият образователен модел се изгражда в една изключително благоприятна обстановка на развитие на образователната политика свързана със засилване ролята на българското училище, откриване на нови висши училища и подпомагане на младежите желаещи да завършат висше образование в чужбина.

От друга страна съгласуваните действия на обществените спортни организации и държавните институции поставят организирания спортен живот в страната, включват се активно в международното спортно и олимпийско движение, и създават първият Закон за физическото възпитание на Българската младеж от 1931 г.

Утвърждава се българска школа за подготовка на специалисти, основана на курсовете на СБГД „Юнак“, държавните курсове за подготовка на учители, влиянието на европейските школи, концепцията за развитието на телесната култура в страната на проф. Карл Дийм.

Изграждането на образователната политика на ДВУТВ се основава на специализирания закон за ДВУТВ и общия правилник за неговата дейност.

Целите в подготовката на специалисти са свързани с:

- Да дава висше образование по телесно възпитание
- Да проучва и да насочва научното развитие на телесното възпитание в страната
- Да насажда сред българския народ телесна култура и да задълбочава нравственото и държавно гражданско възпитание

Първия образователен модел се характеризира с централизирано управление, активна роля на директора и академичния съвет за изграждането на цялостната образователната политика, изграждането на първите учебни планове, учебни програми и други форми за подготовка на студентите.

Осъществен е много добър подбор на преподавателите – завършили европейски школи за подготовка на специалисти, с голям практически, управленски и организационен опит в областта на телесната култура, както и с проявена активна обществена дейност. Всичко това допринася за достигането на високи академични стандарти в обучението на студентите.

Реконструкция на първият учебен план на ДВУТВ

Таблица №2 - Учебен план 1942-1943 г.

№	Наименование на учебния предмет	I курс - 1942/1943										II курс - 1943/1943										общо
		I сем - 10 учебни седмици 16.X.1942 – 29.XII.1943					II сем - 16 учебни седмици 22.II.1943 – 12.VI.1943					III сем - 12 учебни седмици 05.X.1943 – 25.XII.1943										
		Брой часове седм.	Л	Лаб. Упр.	Пр.З	Жени	мъже	Брой часове седм.	Л	Лаб.Упр.	Жени	мъже	Брой часове седм.	Л	Лаб.Упр.	Жени	мъже					
	Теоретични предмети																					
1	Правилнознание	1	6	-	-	-	-	1	13	-	-	-	-	Не се изучава					19			
2	Организация на телесното възпитание		Не се изучава					1	13	-	-	-	-	1	7	-	-	-	20			
3	Хигиена	2	12	-	-	-	-	2	30	-	-	-	-	Не се изучава					42			
4	Семинарни упражнения по хигиена	2	-	18	-	-	-	2	-	19	-	-	-	Не се изучава					37			
5	Физиология		Не се изучава						Не се изучава					2	26					26		
6	Практическа физиология		Не се изучава						Не се изучава					1		8				8		
7	Анатомия	2	20	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	18	-	-	-	38			
8	Биология		Не се изучава						Не се изучава					2	20					20		
9	Теория на телесните упражнения	2	18	2	-	-	-	2	24	-	-	-	-	1	7	-	-	-	51			
10	История на телесните упражнения		Не се изучава						Не се изучава					2	20	-	-	-	-	20		
11	Обща психология	2	19	-	-	-	-	2	24	-	-	-	-	1	4	-	-	-	47			
12	Българознание	1	8	-	-	-	-	1	9	4	-	-	-	Не се изучава					21			
13	Чужд език	2	-	22	-	-	-	2	-	26	-	-	-	2	-	22	-	-	70			

№	Наименование на учебния предмет	I курс - 1942/1943										II курс - 1943/1943										общо	
		I сем - 10 учебни седмици 16.X.1942 – 29.XII.1943					II сем - 16 учебни седмици 22.II.1943 – 12.VI.1943					III сем - 12 учебни седмици 05.X.1943 – 25.XII.1943											
		Брой часове седм.	Л	Лаб. Упр.	Жени	Пр.З	Брой часове седм.	Л	Лаб. Упр.	Жени	Пр.З	Брой часове седм.	Л	Лаб. Упр.	Жени	Пр.З							
14	Първа медицинска помощ	2	16	-	-	-	2	27	5	-	-	Не се изучава										48	
	Практически предмети	Брой часове седм.	Л	Лаб. Упр.	Ж	М	Брой часове седм.	Л	Лаб. Упр.	Ж	М	Брой часове седм.	Л	Лаб. Упр.	Ж	М	Ж	М					
15	Лека атлетика	3	3	-	12	5	2	-	-	18	17	1	-	-	10	9	43	34					
16	Строево обучение	2	-	-	-	22	1	-	-	11	Не се изучава	1	-	-	17		50	49					
17	Детски игри	1	-	-	10	Не се изучават	Не се изучава					1	-	-	10	11	20	11					
18	Ритмична гимнастика	2	-	-	22	Не се изучават	1	-	-	22	Не се изучава	2	-	-	24	Не се изучава	58	X					
19	Уредна гимнастика	2	-	-	17	18	2	-	-	15	26	2	-	-	23		55	67					
20	Земна гимнастика	2	6	-	10	13	1	-	-	15	14	2	-	-	22	19	53	46					
21	Обща телесна подготовка	3	-	-	31		3	-	-	38	35	3	-	-	36	33	10	99					
22	Пеење	4	-	-	34	30	4	-	-	52			-	-	2		86	82					
23	Народни хора	2	-	-	14		2	-	-	34		1	-	-	15		63						
24	Волейбол	1	-	-	7		2	-	-	29	29	1	-	-	14	8	50	44					
25	Баскетбол	1	-	-	8		2	-	-	26	34	1	-	-	16	9	50	53					
26	Стрелба	Не се изучава							-	-		2	-	-	6		6	6					
27	Плуване	Не се изучава						2	-	-	18	18	2	-	-	16	12	40	30				
28	Борба	Не се изучава						Не се изучава					2	-	-	Не се изучава	12	X	12				
29	Художествени танци	Не се изучава						2	-	-	26	Не се изучава	Не се изучава					26	X				

- ✚ Още от създаването на ДВУТВ започва изграждането на цялостен образователен модел, който е повлиян от дългогодишния опит на провежданите курсове за подготовка на учители;
- ✚ Концепцията на обучение в ДВУТВ се основава на принципа на широка универсална подготовка;
- ✚ Първият преподавателски състав на ДВУТВ успява да придаде висок академичен стандарт на обучение, независимо от липсата на добра материална база;
- ✚ Обучението на студентите е изцяло практически ориентирано, за да може да отговори на актуалните проблеми на действителността, на нуждите на спортните организации и училищната образователна система. Това се забелязва както в съдържанието на обучението на студентите по практическите, така и по теоретическите дисциплини;

Обучението на студентите през този исторически период представлява незавършен модел на образователната политика на ДВУТВ, който може да се приеме като връх на цялостната концепция на изградената българска школа за подготовка на специалисти. Ето защо този модел показва слабости в обучението свързани с повторение на част от тематичното съдържание в няколко учебни дисциплини, както и това, че в голяма част от теоретичните дисциплини липсват семинарни упражнения.

Това, което трябва да се подчертае обаче, е че през този период се утвърждава универсализма при подготовката на студентите, който се запазва и през следващите образователни модели. Това се потвърждава не само от учебният план и учебното съдържание на обучението, но и от спомените на първите студенти и преподаватели на ДВУТВ, които определят обучението на високо академично равнище, благодарение на което подготвените млади специалисти успяват да се реализират успешно и да участват в развитието на спортното движение в България през следващите десетилетия.

Настъпилите политически промени след 1944 г. поставят на изпитание съществуването на Висшето училище. След приемането на Закон за Висшето образование и нов Закон за Физическата култура и спорта започва постепенното изменения на цялостното управление на висшето образование и телесната култура.

Това довежда до нестабилен статут на ДВУТВ (1944-1949 г.), чистка на преподавателския състав и назначаване на нови преподаватели във ВУФ, опит за уеднаквяване на българските със съветските програми, въвеждане на идеологически дисциплини в обучението на студентите и др. Ето защо може да се предположи, че подготовката на студентите през тези години е продукт на въвеждането на експериментален образователен модел, успяващ да се развие пълноценно през следващите 30 години.

С приемането на решението на БКП от август 1949 г. Комунистическата партия изцяло реформира съществуващата управленска структура, цели, съдържание на работата, организационна структура, задачите и функциите на „физкултурното движение“ и налага възприемането на съветския модел на развитие на спорта в страната.

ВТОРИ ОБРАЗОВАТЕЛЕН МОДЕЛ 1949-1989 г.

ПЪРВИ ЕТАП 1949-1972 г.

През този исторически период ръководството на ВИФ „Г. Димитров“ изгражда своя нов образователен модел съобразно решенията на ЦК на БКП и постановленията на Министерския съвет. Започва пряко прилагане на съветските стандарти, организацията, съдържанието и методиката на обучение, създадени са предпоставки за увеличаване броя на висшите училища и откриването на катедри по идеологическите дисциплини във всеки ВУЗ.

Централизираният модел на управление и увеличаване на финансовите средства отпускани от Държавата, създават възможности на ВИФ да усъвършенства учебния процес, да изгради нова материална база и да увеличава броя на приетите и завършили студенти и специалисти.

Стратегията за развитие на телесната култура е свързан с изграждането на единна в ръководно и организационно отношение система за социално развитие на спорта, която да гарантира развитието на елитния спорт и същевременно да е част от социалната младежка политика в страната, в която да бъде приобщена значителна част от младото поколение в България към системни занимания със спорт и двигателна активност.

Значителна част от преподавателите на ВИФ са членове на отделни лаборатории за изследвания или в ръководствата на БСФС, което създава благоприятна среда за обвързване на практическата с теоретичната и управленската работа. Системата за развитие на телесната култура в страната създава благоприятни условия за целогодишна спортно-състезателна дейност на младежи от всички краища на страната, позволява във ВИФ да кандидатстват и бъдат приемани студенти от различни региони и добре подготвени в своите спортове. Сътрудничеството на ВИФ с държавни и обществени институции позволява на завършили специалисти да се реализират пълноценно както в нашата страна, така и в чужбина.

Определяне развитието на изискванията към учебните планове и програми във ВИФ се осъществява и чрез установената вътрешно-нормативната уредба създадена от ръководството на ВИФ (Академичния съвет и Партийната организация) основаваща

се на наредби, правилници и решения, пряко свързани с указанията и решенията на БКП и Комитета за наука, изкуство и култура (КНИК).

Във връзка с внедряването на съветския опит във ВИФ още от началото на 50-те години започват съвместни посещения на преподаватели, посещения на съветски специалисти, чрез които да се осъществи извършването на институционални и структурни реформи.

Дейността на отделните комисии и сектори на сформирания учебно-методически отдел е насочена към подобряване възможностите за анализ на състоянието на учебната работа, възможности за анализ на чуждестранния опит и предоставяне на нови идеи, осъществяване на по-добър контрол при изпълнение на поставените задачи и отговорности, както и възможност за включването на преподавателския състав при изграждането на образователната политика на ВИФ.

Прави впечатление, че през този период се създават условия за запазване на една от основните концепции на образователната политика – универсалната подготовка на студентите от ВИФ. Запазва се практическият характер на обучението. Фактор за усъвършенстване на обучението е и въвеждане на семинарни упражнения към теоретичните дисциплини в подготовката на студентите. От друга страна този образователен модел следва общите тенденции на развитие на висшето образование, които целят да обвържат научно-изследователската работа с практическото и теоретично обучение на студентите.

Въведени са нови форми на обучение по съветски образец, спортно усъвършенстване, задочно обучение, задължителни педагогически практики и нови изпитни изисквания, нови специализации и треньорски профил към ВИФ, които успяват да задоволят обществените нужди от специалисти в областта на физическата култура и спорта и да издигнат авторитета на ВИФ като водеща образователна институция в областта. Този труден и сложен процес протича много бързо и едва в края на 50-те години започва да придобива стабилност на учебния процес. Непрестанните изисквания към повишаване на изискванията за прием на студенти, за обучение, за приключване на обучението на студентите през всички години на изследвания период, и опитите за уеднаквяване на изискванията в хода на цялостното обучение успяват да превърнат ВИФ в образователна институция за подготовка на високо квалифицирани специалисти от най-високо световно равнище. Доказателство за това е започналият процес на износ на спортни специалисти.

ВТОРИ ЕТАП 1973-1989 г.

Изграждането на образователният модел на ВИФ „Г. Димитров“ в периода 1973-1989 г. е свързан с редица процеси на усъвършенстване на всички аспекти от подготовката на студентите.

Силната подкрепа и увеличаващото се държавно финансиране подпомагат извършването на образователни реформи, които се проявяват както в структурно, така и в организационно и материално отношение.

Докато през първият период основна роля в управлението на ВИФ имат катедрите и Академичният съвет, то през този период, ръководните функции се поемат от Партийната организация и Академичния съвет, които успяват чрез съвместни усилия да работят за осъществяването на единна политика на управление за постигането на поставените цели.

През този период във ВИФ, комсомолското движение осъществява активна дейност и е допуснато да подпомага организацията на учебния процес, както и неговото усъвършенстване чрез запазване на висока дисциплина и отговорност към обучението. Част от тази дейност е свързана с въвеждането на задължителните идеологическите дисциплини и допълнителните форми на обучение – културен клуб, спортен клуб на ВИФ и др.

Целите в подготовката на специалисти във ВИФ 1973-1989 г. са свързани с:

- Реализиране на нови постижения в областта на подготовката на спортни специалисти в областта на спортната наука и в областта на политическата работа на студентите и научните работници на института;
- Подготовката на специалисти е насочена към творчески подход с ясно изразен практически характер, в който изучаването на теоретическите и практическите дисциплини да подпомага предимно самоподготовката на студентите.

Запазват се основополагащите цели в процеса на подготовка на спортни специалисти и всички характерни черти на формиране на образователната политика разгледани през миналия период. Въз основа на това може да се говори за системен характер в развитието на образователната политика. Това се установява от единството и съгласуваността във функционирането на всички структури и функции в осигуряване на процеса на подготовка на спортни специалисти през разглеждания период.

Със създаването на Единен център за подготовката на кадри за физическата култура и спорта се извършва централизиране на научните ресурси в една структура, благодарение, на която да може да бъде интегриран целият научен потенциал и резултатите от научно-изследователската работа в учебния процес на студентите от ВИФ, която през този период взема изключително големи мащаби.

През този период необходимостта от специалисти в областта на физическото възпитание и спорта остава съществен за държавната образователна политика. Ето защо и възможността всяка следваща година да бъдат приемани повече студенти подпомага и създаването на нови специалности и факултети, благодарение на които ВИФ се изгражда като самостоятелно висше учебно заведение, което успява да запази утвърдената в миналото концепция за универсална подготовка на своите специалисти.

Важно е да се подчертае, че определянето на броят на студентите от УФ, които ще записват определени специалности е съобразен с нуждите на училищното физическо възпитание, с нуждите на БСФ към БСФС, и от това дали през съответната година ще се приемат или няма да се приемат студенти в Треньорски факултет по съответната специалност.

През вторият етап на този образователен модел на ВИФ, политиката е насочена предимно към подготовка на треньорски кадри, които да осигурят нуждата от специалисти в областта на спорта за високо спортно майсторство. Ето защо приоритетно значение има обучението в треньорски факултет и именно в тези години той успява да се утвърди като фактор за успехите в българският спорт.

Интерес за изследването представляват и предложенията на ръководството на Института за повишаване на взискателността и активността на преподавателите от спортно-педагогически катедри при подбора на студенти за добиването на втора квалификация по вид спорт.

Поставени са единни критерии за анализ на съдържанието на обучението на студентите, оценяване дейността на преподавателите и възможности за подобряване на качеството на подготовка на студентите. А това е белег за изграден вътрешен механизъм за усъвършенстване на обучението на студентите и работата на преподавателския състав на ВИФ.

 През този период практическият характер на обучението се запазва, като се въвеждат и семинарни упражнения по теоретическите дисциплини. Въвеждат

се нови предмети свързани с изискванията за обвързване на научно-изследователската работа с учебния процес и практиката – НИР, ТМСТ, статистика, биомеханика

- ✚ Има съгласуваност във функционирането на всички структури и функции в осигуряване на процеса на подготовка на спортни специалисти през разглеждания период;
- ✚ ВИФ запазва изцяло концепцията за универсално обучение;
- ✚ Повишаване на изисквателността към преподавателите и студентите;
- ✚ Прилагането на контрол върху качеството на учебната работа и подготовка на нормативни документи основан на спазване на академичните принципи и норми, което определя образователната политика на ВИФ отговаряща на най-високите университетски стандарти по това време.

ТРЕТИ ОБРАЗОВАТЕЛЕН МОДЕЛ 2000-2012 г.

През 90-те години социално-политическите промени оказват неблагоприятно влияние върху дейността на НСА „Васил Левски“. Най-съществения проблем е свързан с липсата на цялостна концепция и политика за развитие на спорта, която води след себе си неяснотата за функциите и изявата на спортните специалисти в съвременното общество. Децентрализирането и намаляването на държавното финансиране създава условия за ограничаване на щатния персонал и трудности при провеждането на учебния процес.

Изграждането на новият образователен модел на НСА се основава на изискванията поставени от Болонската декларация (1999 г.), в която подготовката на студентите е насочена към социална реализация в рамките на Европейския съюз на общо социално-културно, политическо и икономическо пространство.

Следването на новият европейски образователен модел довежда до изменения и в мисията и целите на Висшето образование в България и в частност управлението на образователната политика на НСА „Васил Левски“.

Основна мисия на Висшето образование, респективно на НСА, е подготовката на специалисти в областта, чиято квалификация придобита в България да бъде адекватна, конкурентна и съизмерима с европейските образователни изисквания. Във връзка с това и в Закона за висшето образование и в мисията на НСА се въвеждат нови задачи свързани с осигуряването на качество на образованието и научните изследвания, както и възможностите за придобиване на европейско дипломно приложение позволяващ реализация на европейския пазар на труда.

През този период чрез ЗВО се утвърждава академичната свобода на Висшите училища и ръководството на НСА „Васил Левски“ може да осъществява самостоятелно управление свързано с развитието на образователната политика в новите социално-политически условия и развитие на пазарната икономика.

През този период се утвърждава цялостната концепция за промени съобразени с европейските образователни стандарти, а извършените структурни промени водят до институционализация на обучението. Трябва да се подчертае, че изграждането на нови структурни звена и длъжности, приемането на нова вътрешно-нормативна уредба и определянето на ключовата роля на катедрите са голям успех при

изграждането на новия европейски модел на Висше образование. Благодарение на бързото адаптиране на структурата и високите оценки от институционалните и програмни акредитации, НСА „Васил Левски“ се издига на второ място сред всички университети в България.

Следвайки изискванията на държавната образователна политика, НСА започва утвърждаването на кредитната система, мобилността на студенти, преподаватели и изследователи, развитие на тристепенната структура на обучение, разширяване на сътрудничеството с други европейски университети.

Приемането на европейският образователен модел довежда до структурни изменения в НСА свързани със създаването на три образователно-квалификационни степени „Бакалавър“, „Магистър“, „Доктор“.

Въвежда се ясна факултетна структура, с изразени функции на общото събрание, на факултетните и експертните съвети към факултетите.

През този период основната роля за реализирането на цялостната образователна политика на НСА е определена да се изпълнява от всички катедри, които осъществяват цялостния учебен процес – лекции, семинарни и практически упражнения, провеждане на специалност и спортно усъвършенстване, провеждане на курсове, учебно-методическа и организационна практика, организиране на научно-изследователската работа на студентите и участието им в научни конференции и др.

Създадени са Център за евроинтеграция и международно сътрудничество, Кариерен Център, Център по качеството, Център за развитие на Академичния състав, Департамент по езиково обучение и информационни технологии,

В третия образователен модел се наблюдава положителна тенденция за увеличаване на българските и чуждестранните студенти, но и негативна тенденция за увеличаване на броят на студентите отказали се в хода на следването.

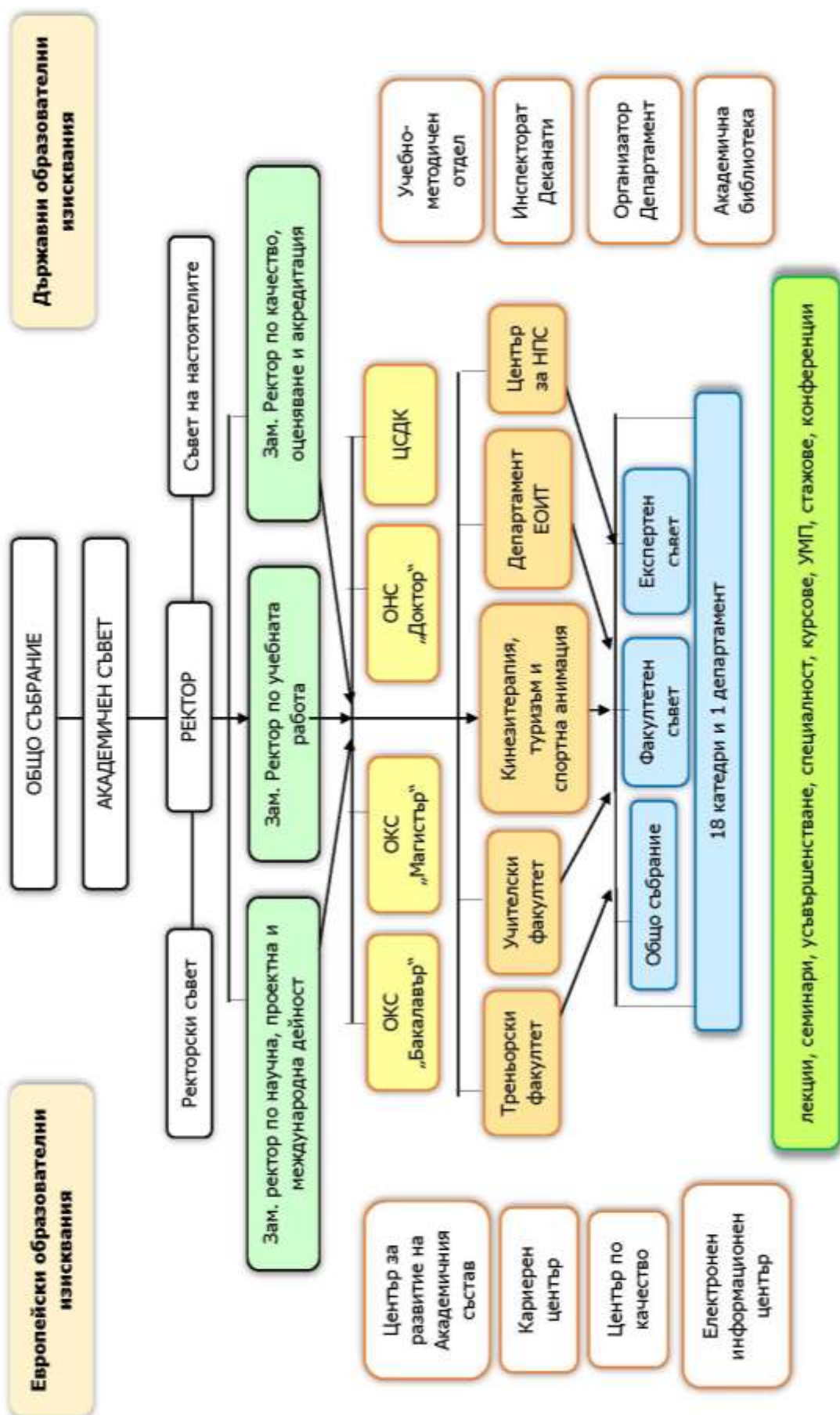
С въвеждането на европейската система за трансфер на кредити се извършват изменения в учебните програми, като за всяка учебна дисциплина се определят брой кредити, които да бъдат съизмерими с европейските стандарти на другите университети. Прави впечатление, че към основните учебни дисциплини, приети като фундаментални в обучението на студентите се въвеждат и нови задължителни дисциплини, съобразени с тенденциите в развитието на спорта – „Адаптирана физическа активност“, „Социология на спорта“, „Спортен масаж“, „Спорт за всички“

за студенти от (ТФ и УФ), „Ортопедия и травматология“, „Фармакология“, „Социална медицина, медицинска етика и здравно законодателство“.

Увеличен е броят на свободно избираемите дисциплини. Въведени са допълнителни изпитни сесии, въвеждане на тестовата форма като форма за оценяване на студентите.

През този период се осъществява активна политика по обновяването и откриването на нови съоръжения, които допринасят за подобряване на организацията на цялостния учебен процес и възможности за осъществяване на целогодишен тренировъчен процес на студентите и състезателите към спортните клубове на НСА. Всички изменения, които се извършват през този период очертават съвременния облик на НСА „Васил Левски“ и очертават новите възможности за развитие на образователната политика свързани с развитието на магистърските програми, следдипломните квалификации, създаването на нови специалности, осъвременяване на учебните програми по всички специалности. По този начин НСА успява да изпълнява своята мисия за подготовка на спортни специалисти, но в условия на все по-нарастваща конкурентна и нелоялна среда.

Схема на образователна политика на Национална спортна академия „Васил Левски“

Изводи

Анализът върху развитието на образователната политика в НСА дава възможност за научно обсъждане и изясняване на широк спектър от въпроси и проблеми свързани с основната мисия на Академията – съдържанието и ефективността в процеса на подготовка на специалисти в областта на телесната култура. Проследяването на образователните политики през 70 годишното съществуване на НСА дава възможности за широкообзорна оценка на характеристиките, перспективите и тенденциите в развитието на стратегията за подготовка на специалисти в областта на спорта, физическото възпитание, рекреацията, туризма и кинезитерапията. Системният преглед и проследяване на целите, управлението, съдържанието, методиката и стандартите на подготовка на специалисти в различните периоди от съществуване на НСА изтъкват множество възможности за използване на собствения ни опит в търсене на решения за сложните проблеми в обществената среда, в която днес Академията полага усилия да запази своето положение на водещ спортен университет не само в България, но и в Европа.

За 70 годишното си развитие НСА изгражда различни по същество исторически три основни модела за подготовка на специалисти. Първият модел на образователна политика обхваща периода от 1942 г. до 1944 г., който условно е наречен модел на образователна политика на ДВУТВ. Този модел се заражда още по време на държавните курсове за подготовка на учители от 1928 г и добива цялостен вид със създаването на ДВУТВ. Той просъществува относително кратко като по същество остава недоразвит и непълен, защото осъществяването му се извършва в крайно неблагоприятни външни фактори- мобилизацията в България, бомбардировките над София, общото влияние на военното време през Втората световна война, смяна на политическата система довела до неговото премахване.

Най-добре развита, устойчива и успешна е образователната политика през периода 1949-1989 г., което се дължи на благоприятно действащи фактори на външната среда в съчетание с нарастващия капацитет на ВИФ като образователна институция.

Изграждането на трети модел образователна политика за времето от 1990 до 2012 г. се осъществява в сложна и противоречива социална среда, където политико-икономическите сътресения, упадък на спорта, неясното законодателство във

всички сфери на обществения живот, демографските промени, материалните проблеми на висшето образование оказват чувствително отрицателно влияние върху процеса на формиране на нова образователна политика на НСА. Същевременно през този период действат значителни положителни фактори оказали успешно влияние за изграждане на Европейски модел образователна политика, особено след приемането на България в Европейския съюз – 2007-2012 г. Важно е да се отбележи влиянието на Европейската интеграция чрез международното сътрудничество и финансиране, мащабните процеси на технологически напредък, отварянето на НСА като институция в Европейски план, възможностите за активна социална и пазарно-ориентирана политика гарантирала материалната стабилност и независимост на НСА, особено в последното десетилетие на изследвания период.

Между трите модела на образователна политика трайно се очертават общи елементи, които дават основание да се направи преценката, че НСА е една стабилна институция, особено що се отнася до изграждането и осъществяването на своята мисия като научно-образователна институция. Целите и задачите, социалните функции и ангажименти на Академията за изследвания 70 годишен период остават стабилни и насочени към еднакви ценности – подготовка на елитни специалисти способни да прилагат своите знания и умения съобразно разнородните изисквания на социалната действителност у нас и в чужбина. Пряко доказателства за това е и високата степен на реализация на нашите специалисти през всички периоди от развитието на НСА.

Друга важна характерна обща черта на образователната политика на НСА е свързана с утвърждаване на принципа на универсализма и практическата насоченост на обучението, които независимо от голямото ангажиране на ресурси за обезпечаване на богат по съдържание и висок по стандарти модел на обучение, имат ключово значение за социалната ефективност на образованието в НСА.

Трета важна характеристика в образователната политика на НСА е свързана с високата степен на отвореност, прилагане на иновации и постижения от чуждестранния опит в образователния процес. Дори и в най-трудните години на политически ограничения от 50те и 60те години на XX в. във ВИФ широкомащабно се прилагат последните научни постижения както от източната, така и от западната теоретическа школа за развитие науката и подготовката на специалисти. Тази

традиция особено активно бе утвърдена в първото десетилетие на XX в. при възможностите за Европейска интеграция.

Четвърта характеристика на образователната политика е свързана с изграждане на стабилни институции и структури за управление на учебния процес, които гарантират дори и в условията на сериозна образователна криза сред другите университети, качествен и пълноценно организиран процес на обучение.

Пета основна характеристика на образователната политика на НСА засяга кадровия преподавателски състав, където устойчиво се запазва тенденцията за привличане на специалисти, които са подготвени в академичните условия и стандарти на Академията и имат значимо място в спортното движение като изтъкнати състезатели или спортни дейатели. Това е голямо преимущество, което насочва цялостната образователна политика на НСА преимуществено към проблемите на спортната педагогика, дидактиката и методиката на тренировъчния процес – обстоятелство, което дава преимуществата на Българска школа за спортни специалисти.

Шеста важна обща характеристика на образователната политика на НСА през всичките периоди на нейното развитие е нейната чувствителност към външни влияния и въздействия. Това се обяснява най-напред със силната зависимост на висшето образование в България от политическата система и икономическите възможности на страната. У нас университетското дело традиционно се развива с ресурсите на държавата и липсата на традиции и възможности за самостоятелна икономическа и финансова политика улеснява възможностите за политическо влияние, за отражение на общите положителни или отрицателни икономически процеси. Именно политическите фактори на въздействие –чрез законодателството и политиките на държавните институции детерминират и налагането с политически средства на външни модели на образователна подготовка. Тяхното адаптиране към нашите реалности е изключително трудно и това определя появата на значителни преходни периоди или кризи, които са белязани със сътресения на академичния живот и снижаване на качеството на образователната подготовка на специалисти. Ярко се очертават кризисните периоди с мобилизацията Челопеч 1943 г, политическата чистка на преподаватели и модела на обучение 1944-1948 г., отстраняването на проф. Иван Стайков от управлението 1974 г., социалната нестабилност 1990-1999 г.

Най-динамичната страна на промени в образователната политика на НСА е свързана с еволюцията на учебното съдържание, учебните програми и планове. Тези промени са подчинени както на общите влияния на кризите, така и на тенденциите за стратегическо развитие на НСА в отделни периоди. Именно този тип реформи, основани на мащабни и задълбочени анализи на външната среда, възможностите, новите обществени и държавни политики са довели до значително развитие и усъвършенстване на учебното дело в НСА. Такива трябва да бъдат изтъкнати усилията на Първооснователите на Академията през 1942 г., усилията положени от екипа на проф. Драгомир Матеев за изграждане на ВИФ като научна и образователна институция, реформите предприети от проф. Иван Стайков свързани със създаване на ЕЦНПФКС довел до обединяване на научния потенциал на спорта с преподавателския екип на ВИФ в началото на 70те години, мащабните реформи осъществени от екипа на проф. Никола Хаджиев в началото на 80те години на XX в., както и изграждането на Европейския модел на образователна политика от екипа на проф. Лъчезар Димитров в периода 2003-2012 г.

Управлението на НСА в изследвания период поставя на приоритетно място в цялостната политика на Академията проблема за образователната подготовка, учебния процес и неговото осигуряване. Този проблем е основа в работата на всички структури и най-вече на ръководните органи- Ректорското ръководство и Академичния съвет. Особено развитие в осигуряване на ефективно управление на учебния процес има в периода 1973-1989 г., когато се създават специализирани структури като НМС, Научния съвет и др., които се занимават изключително с проблемите на усъвършенстване на всички аспекти на образователната политика. От проучените сведения се установява, че именно през този период се изгражда най-добре развития модел на подготовка на спортни специалисти с всички елементи на модерния мениджмънт, съобразен със сложната динамика и потребности произтичащи от развитието на обществото в България, както и с процесите на развитието на спорта като световно явление.

Главните достойнства на управлението на учебния процес са свързани с постоянно развитие на вътрешната нормативна база основана на решения, експертни оценки, обсъждания и създаването на постоянно действащи форуми за мониторинг на образователния процес във всичките му направления. Създаване на многопосочни контролни механизми, въз основа на които се генерират изисквания за анализ на

качеството на обучението и въвеждане на критерии и изисквания за неговото подобряване. Ключово значение за достигането на световните стандарти в подготовката на специалисти е утвърждаване на политиката за пряко обвързване на учебната дейност с практиката и научно изследователската работа. Именно това създава условия специалистите на ВИФ да бъдат успешни в своята социална и професионална реализация.

В областта на регулирането на учебните планове и програми се налагат стереотипи определяни преди всичко от възприетата външно политическа рамка на влияние. В три модела се прилагат последователно първо Немския модел на учебен план и програми, във втория – Съветския модел и в третия – Френско-Американския модел на образование. Докато между първите два модела има голямо сходство и това не води до значими сътресения, то прилагането на Европейския модел на образователна политика произхожда от коренно различна културна и историческа среда, който прави неговото прилагане изключително трудно.

Докато в първите два модела се утвърждава принципа на универсализма в подготовката на спортни специалисти, третият модел на образователна политика утвърждава принципа на профилираната подготовка, основана на широки възможности за избор на посоката на профилиране.

Сблъсъкът между двете концепции все още не е намерил окончателно решение в образователната политика на НСА днес. В историческо отношение и съобразно нашите специфични социално-културни, демографски и икономически особености, както и съобразно експортно ориентираната политика за подготовка на специалисти, превес има концепцията за универсална подготовка на спортния специалист. От друга страна, поддръжниците на профилирания модел на подготовка изтъкват своите аргументи основани не само на Европейските тенденции, но и на общите тенденции в развитието на спорта като социално явление. С това се аргументират предложенията за изменения на нашата образователна политика в бъдеще.

От анализа на развитието на образователната политика се установява, че в преходните периоди, когато се правят опити за радикални реформи, се допускат най-много слабости, които водят до затруднения в организацията и ефективността на учебния процес.

Най-консервативната част от образователната политика остава учебното съдържание по предметите, което се поддава само на частични изменения. Този консерватизъм влиза в конфликт с процесите на технологични и научни иновации в областта на телесната култура, въвеждането на информационните системи от модерно поколение, които поставят на изпитание класическите модели на преподаване в НСА и налагат изменения във формата и методите на учебна и извънучебна подготовка на специалистите. Всички тези предизвикателства поставят на изпитание академичната общност като задължава намирането на адекватни собствени решения за бъдещето.

Отговорността и ориентацията на образователната политика на НСА за подготовка на специалисти в рамките на световния пазар поставя на изпитание една от слабите страни на обучението в Академията – езиковата подготовка и предлагането на модели на обучение на чужди езици. Макар и на пръв поглед незначителен, този проблем може да се окаже от решаващо значение за бъдещия статут на НСА както в страната, така и в чужбина, защото положените усилия за осигуряване на рамката на тази подготовка в учебните планове традиционно не дава положителни резултати в качествено отношение и заплашва учебния процес от културна и научна самоизолация.

Историческият преглед върху развитието на образователната политика на НСА за времето от 1942 до 2012 г. в продължение на 70 годишен период дава представа за сложните промени свързани с утвърждаването на Академията като водещ университет в България и един от най-успешните спортни университети в света през своето време. Моделът на подготовка на спортни специалисти в България е един от най-успешните във всички области на висшето образование в страната.

Наред със сходните условия и въз основа на натрупания опит от миналото, днес НСА е изправена и пред нови, непознати предизвикателства, за които историческите познания и сравнения с миналия опит не дават отговори. Това са проблемите с демографския срив на обществото, отдръпване на държавата от висшето образование в управленско и финансово отношение, създаване на конкурентна външна и вътрешна среда в условията на неясни и неефективни правила. За тези проблеми историческите сравнения чрез конкретни примери може да окажат негативни последици.

Главната насока на приложение на историческите познания за образователната политика на НСА 1942-2012 г., е свързана с осмисляне и предефиниране на основната мисия в подготовката на специалисти, формиране на адекватни социално-значими цели и задачи на обучение по специалности със спазване на традиционните белези на Българската школа – съчетание на универсализъм с профилиране на обучението.

Един от най-значимите актуални проблеми е свързан с осигуряване на качество на обучението, което поставя на преден план дискусията за съдържанието на учебния процес, неговото качество и контрол чрез адекватни механизми. Именно в тази област е необходимо да се използват исторически аналогии, но като ориентир за създаване на съвременни нови форми в тази насока. В условията на нелоялна конкуренция устойчивостта и името на един университет ще зависи от гарантирането на качеството и ефективността на подготовката на студентите. А за това, най-голямо значение има подготовката и работата на преподавателския състав.

Запазването на традиционно силните страни на образователната политика на НСА от миналото трябва да бъде в хармония с усилията и възможностите за промени и нововъведения, като най-съществен извод е отказът от радикални промени и търсенето на собствени идеи съобразени с критериите и стандартите на миналото.

1. Историческият преглед върху развитието на образователната политика на НСА за времето от 1942 до 2012 г. в продължение на 70 годишен период дава яснота за сложните промени свързани с утвърждаването на Академията като водещ университет в България и един от най-успешните спортни университети в света през своето време.
2. Между изградените 3 модела на образователна политика през изследвания период трайно се очертават общи елементи, които дават основание да се направи преценката, че НСА е една стабилна институция, особено що се отнася до изграждането и осъществяването на своята мисия и цели - подготовка на специалисти способни да прилагат професионални знания и умения съобразно разнородните изисквания на социалната действителност у нас и в чужбина.
3. Една от главните особености на Образователната политика на Академията през всички периоди на нейното развитие е спазването на принципа на универсализма и практическата насоченост на обучението на специалистите. В нашето съвремие все по-голямо място заема дискусията за налагане на профилираната подготовка, като по-адекватна в новите социални условия

4. От направения преглед се установява трайната нагласа за прилагане на постижения от чуждестранния опит в образователния процес.
5. От проведеното изследване се установява силната зависимост на висшето образование в България от обществено политическата система и икономическите възможности на страната.
6. От анализа на развитието на образователната политика се установява, че в преходните периоди, когато се правят опити за радикални реформи, се допускат най-много слабости, които водят до затруднения в организацията и ефективността на учебния процес.
7. Най-консервативната част от образователната политика остава учебното съдържание по предметите, което се поддава само на частични изменения. Този консерватизъм влиза в конфликт с процесите на технологични и научни иновации в областта на телесната култура, въвеждането на информационните системи от модерно поколение.

Списък на публикациите по темата на дисертационния труд

1. Витанова Е, Развитие на специалността „Спортен мениджмънт“, Сб. Доклади „Историческа конференция 70 г. НСА „Васил Левски“, С.2013, 233-237 стр.
2. Витанова Е., Биографични сведения за проф. Георги Караиванов, Сб. Доклади „Историческа конференция 70 г. НСА „Васил Левски“, С.2013, 305-311 стр.
3. Антонов А., Е. Витанова, Приносът на сектор „Хокей на трева“ към НСА „Васил Левски“ за развитието на хокея в България, сп. „Спорт и Наука“, изв.брой №6, 2015 г., 64-74 стр.